

وَ اتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ (69) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَ قَوْمِهِ
 مَا تَعْبُدُونَ (70) قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا
 عَاكِفِينَ (71) قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ (72)
 أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ (73) قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا
 كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ (74) قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ
 (75) أَنْتُمْ وَ آبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ (76) فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي
 إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ (77) الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ
 (78) وَ الَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَ يَسْقِينِ (79) وَ إِذَا
 مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (80) وَ الَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ
 يُحْيِينِ (81) وَ الَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي
 يَوْمَ الدِّينِ (82) رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَ أَلْحِقْنِي
 بِالصَّالِحِينَ (83) وَ اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي

الْآخِرِينَ (84) وَ اجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

(85) وَ اغْفِرْ لِأَبِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ (86) وَ لَا

تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ (87) يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَ لَا

بُنُونَ (88) إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (89) وَ

أُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ (90) وَ بُرِّزَتِ الْجَحِيمُ

لِلْغَاوِينَ (91) وَ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

(92) مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ

(93) فَكُتِبَوا فِيهَا هُمْ وَ الْغَاوُونَ (94) وَ جُنُودُ

إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ (95) قَالُوا وَ هُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ

(96) تَاللَّهِ إِنَّ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (97) إِذْ

نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ (98) وَ مَا أَضَلَّنَا إِلَّا

الْمُجْرِمُونَ (99) فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ (100) وَ لَا

صَدِيقٍ حَمِيمٍ (101) فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنْ

الْمُؤْمِنِينَ (102) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَ مَا كَانَ

أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ (103) وَ إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ

الرَّحِيمُ (104)

And rehearse to them (something of) Abraham's story. Behold, he said to his father and his people: "What worship ye?" They said: "We worship idols, and we remain constantly in attendance on them." He said: "Do they listen to you when ye call (on them)?" "Or do you good or harm?" They said: "Nay, but we found our fathers doing thus (what we do)." He said: "Do ye then see whom ye have been worshipping,- "Ye and your fathers before you?-" For they are enemies to me; not so the lord and cherisher of the worlds; "Who created me, and it is He who guides me; "Who gives me food and drink, "And when I am ill, it is He who cures me; "Who will cause me to die, and then to life (again); "And who, I hope, will forgive me my faults on the day of judgment. "O my Lord! Bestow wisdom on me, and join me with the righteous; "Grant me honourable mention on the tongue of truth among the latest (generations); "Make me one of the inheritors of the garden of bliss; "Forgive my father, for that he is among those astray; "And let me not be in disgrace on the day when (men) will be raised up;- "The day whereon neither wealth nor sons will avail, "But only he (will prosper) that brings to Allah a sound heart; "To the righteous, the garden will be

brought near, "And to those straying in evil, the fire will be placed in full view; "And it shall be said to them: 'Where are the (gods) ye worshipped- "'Besides Allah? Can they help you or help themselves?' "Then they will be thrown headlong into the (fire),- they and those straying in evil, "And the whole hosts of Iblis together. "They will say there in their mutual bickerings: "'By Allah, we were truly in an error manifest, "'When we held you as equals with the lord of the worlds; "'And our seducers were only those who were steeped in guilt. "Now, then, we have none to intercede (for us), "Nor a single friend to feel (for us). "Now if we only had a chance of return we shall truly be of those who believe!" Verily in this is a sign but most of them do not believe. And verily thy lord is He, the exalted in might, most merciful.

اور انھیں ابراہیم کا قصہ سناؤ جب کہ اس نے اپنے باپ اور اپنی قوم سے پوچھا تھا کہ "یہ کیا چیزیں ہیں جن کو تم پوجتے ہو؟" انہوں نے جواب دیا "کچھ بت ہیں جن کی ہم پوجا کرتے ہیں اور انہی کی سیوا میں ہم لگے رہتے ہیں۔" اس نے پوچھا "کیا یہ تمہاری سنتے ہیں جب تم انہیں پکارتے ہو؟ یا یہ تمہیں کچھ نفع یا نقصان پہنچاتے ہیں؟" انہوں نے جواب دیا "نہیں، بلکہ ہم نے اپنے باپ دادا کو ایسا ہی کرتے پایا ہے۔" اس پر ابراہیم نے کہا "کبھی تم نے (آنکھیں کھول کر) ان چیزوں کو دیکھا بھی جن کی بندگی تم اور تمہارے پچھلے باپ دادا بجالاتے رہے؟ میرے تو یہ سب دشمن ہیں، بجز ایک رب العالمین کے، جس نے مجھے پیدا کیا، پھر وہی میری رہنمائی فرماتا ہے۔ جو مجھے کھلاتا اور پلاتا ہے اور جب بیمار ہو جاتا ہوں تو وہی مجھے شفا دیتا ہے۔ جو مجھے موت دے گا اور پھر دوبارہ مجھ کو زندگی بخشے گا۔ اور جس سے میں امید رکھتا ہوں کہ روز جزا میں وہ میری خطا معاف فرما

دے گا۔" (اس کے بعد ابراہیم نے دعا کی) "اے میرے رب، مجھے حکم عطا کر۔ اور مجھ کو صالحوں کے ساتھ ملا۔ اور بعد کے آنے والوں میں مجھ کو سچی ناموری عطا کر۔ اور مجھے جنتِ نعیم کے وارثوں میں شامل فرما۔ اور میرے باپ کو معاف کر دے کہ بے شک وہ گمراہ لوگوں میں سے ہے اور مجھے اس دن رسوانہ کر جبکہ سب لوگ زندہ کر کے اٹھائے جائیں گے۔ جبکہ نہ مال کوئی فائدہ دے گا نہ اولاد، بجز اس کے کہ کوئی شخص قلبِ سلیم لیے ہوئے اللہ کے حضور حاضر ہو۔" (اس روز) جنت پر ہیزگاروں کے قریب لے آئی جائے گی۔ اور دوزخ بہکے ہوئے لوگوں کے سامنے کھول دی جائے گی اور ان سے پوچھا جائے گا کہ "اب کہاں ہیں وہ جن کی تم خدا کو چھوڑ کر عبادت کیا کرتے تھے؟ کیا وہ تمہاری کچھ مدد کر رہے ہیں یا خود اپنا بچاؤ کر سکتے ہیں؟" پھر وہ معبود اور یہ بہکے ہوئے لوگ، اور ابلیس کے لشکر سب کے سب اس میں اُوپر تلے دھکیل دیے جائیں گے۔ وہاں یہ سب آپس میں جھگڑیں گے اور یہ بہکے ہوئے لوگ (اپنے معبودوں سے) کہیں گے کہ "خدا کی قسم، ہم تو صریح گمراہی میں مبتلا تھے۔ جبکہ تم کو رب العالمین کی برابری کا درجہ دے رہے تھے۔ اور وہ مجرم لوگ ہی تھے جنہوں نے ہم کو اس گمراہی میں ڈالا۔ اب نہ ہمارا کوئی سفارشی ہے اور نہ کوئی جگری دوست۔ کاش ہمیں ایک دفعہ پھر پلٹنے کا موقع مل جائے تو ہم مومن ہوں۔" یقیناً اس میں ایک بڑی نشانی ہے، مگر ان میں سے اکثر لوگ ایمان لانے والے نہیں۔ اور حقیقت یہ ہے کہ تیرا رب زبردست بھی ہے اور رحیم بھی۔

और इन्हें इबराहीम का किस्सा सुनाओ जबकि उसने अपने बाप और अपनी कौम से पुछा था कि "ये क्या चीज़ें हैं जिनको तुम

पूजते हो?” उन्होंने जवाब दिया, “कुछ बुत हैं जिनकी हम पूजा करते हैं और इन्हीं की सेवा में हम लगे रहते हैं।” उसने पुछा, “क्या ये तुम्हारी सुनते हैं जब तुम इन्हें पुकारते हो? या ये तुम्हें कुछ नफ़ा या नुक़सान पहुँचाते हैं?” उन्होंने जवाब दिया, “नहीं, बल्कि हमने अपने बाप-दादा को ऐसा ही करते पाया है।” इसपर इबराहीम ने कहा, “कभी तुमने (आँखें खोलकर) उन चीज़ों को देखा भी जिनकी बन्दगी तुम और तुम्हारे पिछले बाप-दादा बजा लाते रहे? मेरे तो ये सब दुश्मन हैं, बजुज़ एक रब्बुल-आलमीन के, जिसने मुझे पैदा किया, फिर वही मेरी रहनुमाई फ़रमाता है। जो मुझे खिलाता और पिलाता है और जब बीमार हो जाता हूँ तो वही मुझे शिफ़ा देता है। जो मुझे मौत देगा और फिर दोबारा मुझको ज़िन्दगी बख़्शेगा। और जिससे मैं उम्मीद रखता हूँ कि रोज़े-जज़ा में वह मेरी ख़ता माफ़ फ़रमा देगा।” (इसके बाद इबराहीम ने दुआ की) “ऐ मेरे रब, मुझे हुक्म अत कर। और मुझको सालेहों के साथ मिला। और बाद के आनेवालों में मुझको सच्ची नामवरी अता कर। और मुझे जन्नते-नईम के वारिसों में शामिल फ़रमा। और मेरे बाप को माफ़ कर दे कि बेशक वह गुमराह लोगों में से है और मुझे उस दिन रुसवा न कर जबकि सब लोग ज़िन्दा करके उठाए जाएँगे। जबकि न माल कोई फ़ायदा देगा न औलाद, बजुज़ इसके कि कोई शख्स क़ल्बे-सलीम लिए हुए अल्लाह के हुज़ूर हाज़िर हो।” (उस रोज़) जन्नत

परहेज़गारों के करीब ले आई जाएगी | और दोज़ख बहके हुए लोगों के सामने खोल दी जाएगी और उनसे पुछा जाएगा कि “अब कहाँ हैं वे जिनकी तुम खुदा को छोड़कर इबादत करते थे? क्या वे तुम्हारी कुछ मदद कर रहे हैं या खुदा अपना बचाव कर सकते हैं?” फिर वे माबूद और ये बहके हुए लोग, और इबलीस के लश्कर, सबके सब उसमें ऊपर-तलेधकेल दिए जाएँगे | वहाँ ये सब आपस में झगड़ेंगे और ये बहके हुए लोग (अपने माबूदों से) कहेंगे कि “खुदा की कसम, हम तो सरीह गुमराही में मुब्तला थे जबकि तुमको रब्बुल-आलमीन की बराबरी का दरजा दे रहे थे | और वे मुजरिम लोग ही थे जिन्होंने हमको इस गुमराही में डाला | अब न हमारा कोई सिफ़ारिशी है और न कोई जिगरी दोस्त | काश हमें एक दफ़ा फिर पलटने का मौक़ा मिल जाए तो हम मोमिन हों |” यकीनन इसमें एक बड़ी निशानी है, मगर इनमें से अकसर लोग ईमान लानेवाले नहीं | और हकीकत यह है कि तेरा रब ज़बरदस्त भी है और रहीम भी |